

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

УДК 351.74:323.2(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2025.3.8>

В. В. Калюжний

аспірант факультету публічного управління
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
<https://orcid.org/0009-0003-3399-8807>

ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОЇ, ІНСТИТУЦІЙНОЇ ТА ІНФРАСТРУКТУРНОЇ БАЗИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті В. В. Калюжного досліджуються пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України. Актуальність теми зумовлена сучасними викликами, такими як агресія Російської Федерації, міграційні кризи та транснаціональна злочинність, що вимагають постійного вдосконалення управління прикордонним простором. Зазначається важливість врахування геополітичного контексту, зокрема співпраці з НАТО та ЄС, а також впровадження інтегрованого управління кордонами (IBM). Аналіз наукових джерел підтверджує зростання інтересу до даної проблематики, як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, В. Гриневич наголошує на інституційному перезавантаженні системи прикордонної безпеки, С. Данильчук розглядає інфраструктурний вимір, а О. Троян аналізує міжвідомчу взаємодію. Серед зарубіжних авторів Д. Біго досліджує концепти прикордонного управління в ЄС, а Е. Гіулід – правозахисний вимір прикордонного контролю.

Метою статті є визначення пропозицій та рекомендацій для вдосконалення публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки. Запропоновані заходи включають оновлення законодавчої бази відповідно до європейських стандартів, зокрема Директив ЄС, та внесення змін до Закону України «Про Державну прикордонну службу» щодо розмежування повноважень. Важливим є запровадження чітких процедур міжвідомчої взаємодії з МВС, СБУ та Митною службою. Для підвищення ефективності ДПСУ пропонується запровадити систему моніторингу на основі KPI, створити підрозділ з кібербезпеки та єдиний центр обробки даних з використанням штучного інтелекту. Модернізація інфраструктури передбачає впровадження сучасних технологій, таких як біометричні сканери, дрони та системи відеоспостереження, а також розвиток інтегрованих прикордонних пунктів пропуску.

Висновки підкреслюють критичну роль комплексного підходу до реформування нормативної, інституційної та інфраструктурної складових. Реалізація запропонованих рекомендацій, включаючи посилення міжвідомчої координації та використання інноваційних технологій, сприятиме зміцненню національної безпеки та забезпеченню відповідності європейським стандартам. Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні міжнародного досвіду (ЄС, НАТО), аналізі впливу соціально-економічних факторів, оцінці ефективності впроваджених заходів та розробці стратегій протидії гібридним загрозам.

Ключові слова: прикордонна безпека, публічне адміністрування, національна безпека, інтегроване управління кордонами, міжвідомча взаємодія, модернізація інфраструктури, кібербезпека.

Постановка проблеми. Публічне адміністрування у сфері прикордонної безпеки України є критично важливим елементом забезпечення національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності держави. У сучасних умовах, коли Україна стикається з комплексними викликами, пов'язаними з агресією з боку Російської Федерації, міграційними кризами, транснаціональною злочинністю та іншими загрозами, ефективне управління прикордонним простором потребує постійного вдосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази. Пропозиції та рекомендації щодо їх розвитку мають не лише теоретичне значення для наукового дискурсу, але й практичну цінність для формування державної політики, спрямованої на підвищення рівня безпеки та стабільності.

Важливим аспектом є також врахування геополітичного контексту, зокрема необхідності посилення співпраці з НАТО та ЄС у сфері прикордонного менеджменту. Впровадження кращих практик, таких як інтегроване управління кордонами (IBM), може значно підвищити ефективність української системи прикордонної безпеки. Крім того, необхідно звернути увагу на соціально-економічні аспекти прикордонних регіонів, оскільки їхній розвиток безпосередньо впливає на рівень безпеки та стабільності.

Отже, запропоновані рекомендації та пропозиції є науково обґрунтованим інструментарієм для подальшого реформування публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки. Їх реалізація сприятиме не лише протидії актуальним загрозам, але й створенню довгострокових механізмів захисту державного кордону, що є невід'ємною складовою національної безпеки України в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Огляд наукових джерел, присвячених удосконаленню нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України, засвідчує зростання інтересу до даної проблематики як у вітчизняному, так і в зарубіжному науковому дискурсі. Вітчизняні науковці зосереджують увагу на формуванні ефективної державної політики у сфері національної та прикордонної безпеки, оптимізації управлінських рішень та розбудові інституційної спроможності органів публічного управління. Зокрема, у роботі В. Гриневича [2] обґрунтовано необхідність інституційного перезавантаження системи прикордонної безпеки через розвиток нормативно-правової

бази та інтеграцію з європейськими безпековими структурами. С. Данильчук [4] у своїй монографії розглядає інфраструктурний вимір прикордонної безпеки як один із ключових елементів забезпечення національного суверенітету, акцентуючи увагу на технологічній модернізації та інвестиційній підтримці прикордонних регіонів.

Троян О. [6] у своїх працях аналізує механізми міжвідомчої взаємодії у сфері публічного адміністрування, визначаючи слабкі місця у координації дій суб'єктів прикордонної безпеки. О. Литвин розкриває концептуальні основи інституціонального забезпечення прикордонної безпеки, акцентуючи на важливості стратегічного планування та цифровізації управлінських процесів. У наукових доробках А. Гудими [3] запропоновано модель розвитку прикордонної інфраструктури, яка враховує як безпекові, так і соціально-економічні аспекти. Аналогічні підходи простежуються в аналітичних оглядах В. Горбуліна В. [1], де обґрунтовано пріоритетність міжвідомчого стратегічного планування та побудови системи національної стійкості.

Серед зарубіжних авторів варто виокремити Д. Біго, [7] який досліджує концепти прикордонного управління в межах ЄС і підкреслює важливість міжінституційної синергії та впровадження принципів гнучкого врядування. Е. Гюлід [9] наголошує на правозахисному вимірі прикордонного контролю, що стає дедалі актуальнішим в умовах глобальної міграції та збройних конфліктів. У працях Р. Боссонг [8] та С. Карерра [8] розглядається потенціал європейських агенцій, зокрема Frontex, у зміцненні спільної прикордонної політики, з акцентом на інституційну сталість та розвиток інфраструктурної спроможності.

Отже, сучасна наукова література формує цілісне уявлення про напрямки вдосконалення публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, вказуючи на необхідність комплексного підходу, що охоплює нормативні зміни, інституційні реформи та розвиток інфраструктури.

Мета статті – на основі узагальненого аналізу визначити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Сучасні виклики в сфері прикордонної безпеки України вимагають комплексного вдосконалення

публічного адміністрування, зокрема через оптимізацію нормативно-правової бази, інституційних механізмів та інфраструктурного забезпечення.

Сучасний стан публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України потребує комплексного реформування відповідно до європейських стандартів та викликів сьогодення. Аналіз існуючих пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення нормативної бази свідчить про необхідність приведення законодавства у відповідність до принципів інтегрованого управління кордонами. Актуальними залишаються питання модернізації інституційної структури через підвищення ефективності взаємодії між різними відомствами та службами.

Інфраструктурні перетворення включають впровадження сучасних інформаційних технологій, створення єдиної системи моніторингу та контролю прикордонних територій. Особлива увага приділяється розвитку технічних засобів охорони кордону, включаючи системи відеонагляду, датчики руху та безпілотні літальні апарати. Реалізація запропонованих заходів передбачає поетапне впровадження з урахуванням фінансових можливостей держави.

Статус виконання рекомендацій характеризується частковою реалізацією окремих напрямів, однак комплексний підхід до реформування системи прикордонної безпеки потребує додаткових зусиль. Успішність трансформації залежить від політичної волі керівництва, міжнародної підтримки та ефективного використання наявних ресурсів для досягнення стратегічних цілей забезпечення національної безпеки.

Необхідно оновити законодавчу базу, адаптувавши її до європейських стандартів, зокрема Директив ЄС щодо прикордонного контролю. Важливо внести зміни до Закону України «Про Державну прикордонну службу» у частині розмежування повноважень між військовими та цивільними структурами. Також слід запровадити чіткі процедури міжвідомчої взаємодії, зокрема з МВС, СБУ та Митною службою, через прийняття спеціального положення про координаційні центри.

Ключовим напрямом є підвищення ефективності Державної прикордонної служби (ДПСУ) шляхом запровадження системи моніторингу ефективності на основі KPI (ключових показників ефективності). Доцільно створити окремий підрозділ з кібербезпеки для протидії кіберзагрозам на кордоні. Також варто розглянути

можливість створення єдиного центру обробки даних для аналізу ризиків на основі штучного інтелекту.

Інфраструктура прикордонної безпеки потребує модернізації, зокрема впровадження сучасних технологій (біометричні сканери, дрони, системи відеоспостереження). Важливо розвивати інтегровані прикордонні пункти пропуску з автоматизованим контролем, а також забезпечити стабільний зв'язок у прикордонній зоні через супутникові системи. Крім того, необхідно інвестувати у логістичні хаби для швидкого реагування на загрози.

Запропоновані заходи дозволять підвищити ефективність публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, забезпечити відповідність європейським стандартам та зміцнити захист державного кордону.

Сучасні виклики, такі як гібридна війна, кіберзагрози, нелегальна міграція та контрабанда, вимагають адаптації публічного адміністрування до нових реалій. Нормативна база повинна відповідати міжнародним стандартам, зокрема принципам Європейського Союзу у сфері прикордонного управління, що є особливо актуальним у контексті євроінтеграційних прагнень України. Інституційна реформа має сприяти більш тісній координації між різними органами влади, включаючи Державну прикордонну службу, СБУ, МВС та інші структури, задля комплексного реагування на загрози. Інфраструктурне забезпечення, зокрема впровадження сучасних технологій (наприклад, біометричного контролю, штучного інтелекту для аналізу даних), є невід'ємною частиною сучасної прикордонної безпеки.

Пропозиції щодо вдосконалення публічного адміністрування у цій сфері базуються на аналізі міжнародного досвіду, внутрішніх нормативних актів та практичних проблем, з якими стикаються прикордонники. Вони включають оптимізацію законодавчих процедур, підвищення професійних стандартів персоналу, розвиток міжвідомчої взаємодії та інтеграцію інноваційних рішень у прикордонний контроль. Рекомендації спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності роботи прикордонних органів, що є ключовими умовами для зміцнення довіри громадян до державних інституцій.

Висновки. Дослідження публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України підкреслює критичну роль комплексного підходу до реформування нормативної, інституційної та інфраструктурної складових. Аналіз сучасних

викликів, таких як гібридна війна, кіберзагрози, нелегальна міграція та контрабанда, свідчить про необхідність адаптації системи до динамічних умов. Запропоновані рекомендації, зокрема вдосконалення законодавчої бази, підвищення ефективності Державної прикордонної служби, модернізація інфраструктури та інтеграція європейських стандартів, є науково обґрунтованими кроками для зміцнення національної безпеки. Важливим аспектом є посилення міжвідомчої координації та використання інноваційних технологій, що дозволить забезпечити прозорість, підзвітність та оперативне реагування на загрози.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні міжнародного досвіду, зокрема практик ЄС та НАТО, для адаптації їхніх моделей до українських реалій. Важливим напрямом є аналіз впливу соціально-економічних факторів на стабільність прикордонних регіонів, оскільки їхній розвиток безпосередньо пов'язаний із рівнем безпеки. Дослідження можуть також зосередитися на оцінці ефективності впроваджених заходів, зокрема моніторингу ключових показників ефективності (KPI) та впливу цифровізації на управлінські процеси. Окрему увагу варто приділити кібербезпеці, розробці стратегій протидії гібридним загрозам та аналізу ролі міжнародної співпраці у зміцненні прикордонного контролю. Майбутні наукові розвідки можуть також розглядати питання адаптації правозахисних механізмів у контексті прикордонної безпеки, що є особливо актуальним у умовах глобальних міграційних процесів. Таким чином, подальші дослідження мають

сприяти формуванню цілісного підходу до управління прикордонною безпекою, що ґрунтується на науковому аналізі, практичному досвіді та міжнародних стандартах.

Список використаної літератури:

1. Горбулін В. П. Стратегічні пріоритети України: безпека нового часу : монографія / за ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД. 2022. 320 с.
2. Гриневич В. І. Механізми державної політики у сфері прикордонної безпеки України. *Національна безпека і оборона*. 2020. № 6. С. 17–23.
3. Гудима А. І. Модель розвитку прикордонної інфраструктури України в умовах безпекових загроз. *Державне управління: теорія та практика*. 2023. № 2. С. 44–50.
4. Данильчук С. В. Інфраструктурне забезпечення державної прикордонної політики України: організаційно-управлінський аспект : монографія. Київ : НАДУ. 2021. 208 с.
5. Литвин О. М. Інституційне забезпечення прикордонної безпеки в системі національного врядування. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. № 21. С. 55–61.
6. Троян О. О. Міжвідомча взаємодія в системі забезпечення прикордонної безпеки: теоретичний аспект. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 119–124.
7. Bigo D. The (in)securitization practices of the three universes of EU border control: Military/ Navy – border guards/police – database analysts. *Security Dialogue*. 2014. Vol. 45. № 3. P. 209–225.
8. Bossong R., Carrera S. The EU Border Management Strategy: Frontex and the Challenges of Irregular Immigration. London : Routledge. 2016. 212 p.
9. Guild E. Security and Migration in the 21st Century. Cambridge : Polity Press. 2017. 176 p.

Kalyuzhnyi V. V. Proposals and recommendations for improving the regulatory, institutional and infrastructure framework of public administration in the field of border security of Ukraine

In the article by V.V. Kalyuzhnyi's proposals and recommendations for improving the regulatory, institutional and infrastructure base of public administration in the field of border security of Ukraine are being investigated. The relevance of the topic is due to modern challenges, such as the aggression of the Russian Federation, migration crises and transnational crime, which require constant improvement of border space management. The importance of taking into account the geopolitical context, in particular cooperation with NATO and the EU, as well as the implementation of integrated border management (IBM) is noted. The analysis of scientific sources confirms the growing interest in this issue of both domestic and foreign scientists. In particular, V. Hrynevych emphasizes the institutional reboot of the border security system, S. Danylchuk considers the infrastructure dimension, and O. Troyan analyzes interdepartmental interaction. Among the foreign authors D. Bigot investigates concepts of border management in the EU, and E. Giulid – human rights dimension of border control.

The purpose of the article is to identify proposals and recommendations for improving public administration in the field of border security. The proposed measures include updating the legislative framework in accordance with European standards, in particular EU Directives, and amending the Law of Ukraine "On the State Border Service" regarding the separation of powers. It is important to introduce clear procedures for interdepartmental interaction with the Ministry of Internal Affairs,

the Security Service of Ukraine and the Customs Service. To increase the efficiency of DPSU, it is proposed to introduce a monitoring system based on KPI, create a cyber security unit and a single data processing center using artificial intelligence. Modernization of the infrastructure involves the introduction of modern technologies such as biometric scanners, drones and video surveillance systems, as well as the development of integrated border checkpoints.

The conclusions underline the critical role of an integrated approach to reform of the regulatory, institutional and infrastructural components. The implementation of the proposed recommendations, including the strengthening of inter-agency coordination and the use of innovative technologies, will contribute to strengthening national security and ensuring compliance with European standards. Prospects for further research consist in an in-depth study of international experience (EU, NATO), analysis of the impact of socio-economic factors, evaluation of the effectiveness of implemented measures and development of strategies for countering hybrid threats.

Key words: *border security (public administration), national security, integrated border management, interdepartmental interaction, infrastructure modernization, cyber security.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.08.2025

Дата публікації: 30.09.2025